

## การส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำของประเทศญี่ปุ่น The Promotion of Learning for Strengthen the Leadership in Japan

สุรเชษฐ์ หิรัญสถิต<sup>1</sup>, สติชัย แสงนิล<sup>2</sup> และ สุกัญญา แชมช้อย<sup>3</sup>  
Surachet Hirunsathit<sup>1</sup>, Sittichai Sangnil<sup>2</sup> and Sukanya Chaemchoy<sup>3</sup>

### บทคัดย่อ

ภาวะผู้นำและคุณลักษณะผู้นำ จำเป็นต้องได้รับการส่งเสริมและพัฒนาให้มากขึ้น จะเห็นได้ว่าในประเทศญี่ปุ่นนอกจากจะให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษา การบ่มเพาะและพัฒนาให้มีความสามารถในการเรียนรู้และเป็นผู้นำทางวิชาการแล้ว ขณะเดียวกันยังมุ่งเน้น พฤติกรรมและการแสดงออก การพัฒนาทักษะชีวิต การสร้างและพัฒนาบุคลิกภาพสู่การเป็น ผู้นำและผู้ตามที่ดี ซึ่งได้รับความร่วมมือรับผิดชอบจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง จากกรณีศึกษา ตัวอย่างของ Tokyo University of Marine Science and Technology ซึ่งเป็นมหาวิทยาลัย ที่เปิดทำการสอนเฉพาะด้านการประมง ที่มุ่งเน้นและให้ความสำคัญในการพัฒนาสมรรถนะ หลักทางด้านภาวะผู้นำให้เกิดขึ้นกับนักศึกษา โดยจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างภาวะ ผู้นำในรูปแบบของหลักสูตร Global Leadership Initiative (GLI) เพื่อหวังให้เกิดการพัฒนา และความคงทนของอุปนิสัยและเป้าหมายในการคิดปรับตัวให้เข้ากับค่านิยมและวัฒนธรรม ของสังคมประเทศและสังคมโลก อีกทั้งคาดหวังให้มีภาวะผู้นำและคุณลักษณะผู้นำที่ดีด้วย เช่นเดียวกับระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย ที่จัดการศึกษาโดยมุ่งพัฒนาและเสริมสร้างนิสิตหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต และหลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต ให้มีคุณลักษณะพิเศษด้านภาวะผู้นำในการจัดการศึกษา และบริหารการศึกษา กำหนดให้มีกิจกรรมเสริมภาวะผู้นำและขีดความสามารถในการบริหาร การศึกษาขึ้น เพื่อใช้เป็นแนวทางในการเข้าร่วมกิจกรรมเสริมภาวะผู้นำและขีดความสามารถ ในการบริหารการศึกษาของนิสิตทั้งสองหลักสูตร โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้นิสิตทั้งสองหลักสูตร มีคุณลักษณะพิเศษตามที่กำหนดไว้ในหมวดที่ 4 จะเห็นว่าการส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อ เสริมสร้างภาวะผู้นำอาจเกิดขึ้นได้ในหลายรูปแบบและหลายลักษณะกิจกรรม แต่สิ่งสุดท้ายที่

<sup>1</sup> สาขาวิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (Educational Management Faculty of Education Chulalongkorn University e-mail: surachet.sciswu@gmail.com)

<sup>2</sup> สาขาวิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (Educational Management Faculty of Education Chulalongkorn University)

<sup>3</sup> สาขาวิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (Educational Management Faculty of Education Chulalongkorn University)

ในทุกสังคมประเทศต้องการให้เกิดขึ้นคือ ทรัพยากรมนุษย์มีความพร้อมทางด้านร่างกายและจิตใจดี คิดเป็นและทำเป็น สร้างสรรค์นวัตกรรมเป็นนวัตกรรมชั้นนำอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อเตรียมพร้อมเป็นพลเมืองของประเทศและพลเมืองโลกที่มีคุณภาพ โดยผ่านการส่งเสริมการเรียนรู้หรือกระบวนการศึกษาดังกล่าวไว้ในข้างต้น

**คำสำคัญ :** ภาวะผู้นำ, ความคิดริเริ่มเป็นผู้นำระดับโลก, คุณลักษณะผู้นำ

## Abstract

Leadership and Leader Traits need to be promoted and developed, with more. It can be seen that in Japan, in addition to the importance of education. To cultivate and develop an ability to learn and then academic leadership. At the same time, focus on the behavior and expression. The development of life skills for creating and developing the personality and leadership and people as well, which has been responsible for cooperation from all parties concerned. Case study examples from the Tokyo University of Marine Science and Technology University, which is open only taught fishing. Oriented and to focus on developing the core competencies of leadership to come up with a student. By learning activities to strengthen the leadership in the form of courses, Global Leadership Initiative (GLI) to look forward to the development and persistence of character and goals in mind to adapt to the values and culture of a society, country and global communities. Expectation of Leadership and Leader Traits. Similarly, Graduate Student in Educational Management, Faculty of Education, Chulalongkorn University. The study aimed at developing and strengthening undergraduate courses Master of Education and Doctor of Education program. A unique leadership in education and educational administration. The activities include leadership and management capacity in the rise. To guide the participants strengthen leadership and management capacity in the education of the students in both courses. It aims to give students from both programs have special features as defined in category four. The promotion of learning for strengthen the leadership may occur in many forms and many aspects of business organizations. Syndrome, but the last thing in every society countries want it to happen. Human resources are ready physically and mentally well, think and make creative innovation is a leading

innovators effectively. To prepare a citizen of the country and the world citizens quality. Through the learning process or study mentioned above.

**Keywords:** Leadership, Global Leadership Initiative (GLI), Leader Traits

## บทนำ

ตามที่คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้กำหนดหลักสูตรและจัดให้มีการเรียนการสอนระดับมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา (นอกเวลาราชการ) ตั้งแต่ปีการศึกษา 2537 (ตามเงื่อนไขของหลักสูตรฯ) โดยมีหลักการเพื่อเป็นการขยายโอกาสทางการศึกษาและตอบสนองความต้องการกำลังคนระดับสูงด้านการบริหารการศึกษา การพัฒนาการศึกษาและพัฒนาประเทศ และตอบสนองต่อผู้สนใจเข้ามาศึกษาต่อ ซึ่งส่วนใหญ่ประกอบไปด้วย ผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษาทั้งในภาครัฐ เอกชน และรัฐวิสาหกิจ จะได้พัฒนาความรู้ความสามารถ โอกาสทางการเรียนรู้จากสภาพที่แท้จริงและได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ด้านการบริหารการศึกษา ทั้งด้านวิชาการในรายวิชาที่กำหนดไว้ในหลักสูตร ด้านกิจกรรมเสริมภาวะผู้นำ และที่สำคัญยิ่งกว่านั้นคือ การฝึกอบรม และศึกษาดูงานด้านการบริหารการศึกษาของประเทศในต่างภูมิภาค ในปีการศึกษา 2560 ที่ผ่านมา ตามมติของคณะกรรมการบริหารหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา (นอกเวลาราชการ) อนุมัติให้จัดโครงการฝึกอบรมและศึกษาดูงานการบริหารการศึกษา ณ ประเทศญี่ปุ่น ให้กับนิสิตระดับมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา (นอกเวลาราชการ) รุ่นที่ 27 ระหว่างวันที่ 22-27 เมษายน 2561 กิจกรรมภายในโครงการประกอบด้วย การเข้าดูงานสัมมนา และกิจกรรมกลุ่ม (workshop) ได้แก่ สถานที่แรกคือ Tokyo University of Marine Science and Technology ฟังบรรยายเรื่อง Citizenship Education and Leadership Development in Japanese Education System จาก Prof. Minoru Morishita, สถานที่ที่สองคือ Tokyo Gakugei University ที่ Teacher Education Curriculum Development Center ฟังบรรยายเรื่อง Teacher Development in Japan Today และแลกเปลี่ยนความรู้กับ Prof. Iwata Yusuyuki, สถานที่สามคือ Tokyo Gakugei International Secondary School ฟังบรรยายเรื่อง การบริหารจัดการกิจกรรม Period of Integrated Study ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และแลกเปลี่ยนเรียนรู้เชิงเปรียบเทียบกับกิจกรรมลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ของไทย, สถานที่สี่คือ Meiji Gakuin University ฟังบรรยายเรื่อง Comparative Education โดย Prof. Megumi Shibya ทั้งนี้มีการเยี่ยมชมกิจการโรงเรียนในย่านใกล้มหาวิทยาลัย ณ ประเทศญี่ปุ่น รวมทั้งการศึกษาแหล่งเรียนรู้สังคมและวัฒนธรรม แหล่งเรียนรู้อื่น ๆ เช่น Ueno Historical Museum การเรียนรู้สภาพชีวิตความเป็นอยู่และวิถีชีวิตของประชาชนในเมือง ตลอดจนแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ที่น่าสนใจ ได้แก่ วัดเซ็นโซจิ หรือวัดอาซากุสะ พระราชวังอิมพีเรียล สภาพท้องถื่นในย่านโตเกียว และสถานที่ท่องเที่ยว

สำคัญ เช่น โอไดบะ ซีไซด์มอลล์ สะพานเรนโบว์ เป็นต้น ถือเป็นโอกาสและมีประโยชน์อย่างยิ่งในด้านการศึกษา ที่จะช่วยส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ เพิ่มพูนประสบการณ์ทางด้านการจัดการศึกษาและการบริหารการศึกษา จากสถาบันการศึกษาที่มีชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับ ทั้งในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาและมหาวิทยาลัย และด้านสภาพสังคมและวัฒนธรรม อันจะเป็นประโยชน์ในการนำไปประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการ พัฒนาสาขาวิชาหรือการปรับปรุงหลักสูตร และต่อการจัดการเรียนการสอนของสาขาวิชาบริหารการศึกษาต่อไป รวมทั้งเป็นประโยชน์ต่อนิสิตในด้านองค์ความรู้และประสบการณ์ สำหรับนำไปต่อยอดทางความคิดและประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการหรือการทำงาน นอกจากนี้เป็นสัญญาณที่ดีที่จะนำไปสู่การสร้างเครือข่ายทางการศึกษา การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างคณาจารย์และนิสิตสาขาวิชาบริหารการศึกษา ตามเจตนารมณ์ของบทบัญญัติในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติฉบับปัจจุบัน และตามนโยบายของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

### สภาพบริบททางสังคมและการศึกษาของประเทศญี่ปุ่น

สภาพสังคมในยุคปัจจุบัน จะเห็นได้ว่าเป็นยุคแห่งการเปลี่ยนแปลง ทุก ๆ หน่วยงานหรือองค์การต้องเผชิญกับสภาวะการเปลี่ยนแปลง ทั้งในระดับโลก ระดับภูมิภาค ระดับประเทศ ระดับสังคม ระดับองค์กร ระดับกลุ่ม และระดับบุคคล ไม่ว่าจะเป็นด้านสภาพแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรม ค่านิยม ข้อมูลข่าวสาร เทคโนโลยีและอื่น ๆ ผลจากการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ล้วนส่งผลกระทบในทางบวกและทางลบได้ทั้งสิ้น สำหรับประเทศไทย ที่ผ่านมาระยะหนึ่งเราได้เผชิญกับสภาวะวิกฤติเศรษฐกิจอย่างรุนแรง และยังมีผลกระทบต่อเนื่องมาถึงปัจจุบัน หากมองในระดับองค์กร ทุกองค์การทั้งในภาครัฐ รัฐวิสาหกิจ และภาคเอกชน และในทุกระดับ ทุกกลุ่มขององค์การ มีความจำเป็นต้องวิเคราะห์ตนเอง หรืออาจจะต้องเปรียบเทียบกับคู่แข่งของตน ทั้งในจุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และอุปสรรคปัญหาต่าง ๆ ขององค์การ เพื่อให้เห็นความสำคัญ และความเร่งด่วนในการที่จะต้องปรับเปลี่ยนหรือเปลี่ยนแปลงตนเอง และเพื่อให้ตระหนักอย่างแท้จริงว่า หากเราไม่พร้อมจะเปิดรับและเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ เพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงตนเอง ขณะที่สภาวะแวดล้อม และปัจจัยต่าง ๆ รอบตัวเรามีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา หรือแม้แต่หลงตนเองว่าตนยิ่งใหญ่และเชื่อว่าตนจะสามารถอยู่ได้โดยไม่ต้องมีการเปลี่ยนแปลง อาจจะนำตัวเราหรือองค์การไปสู่ความล้มเหลว สำหรับการเปลี่ยนแปลงในระดับองค์กรในยุคนี้มีใช้ว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงเพียงเล็ก ๆ น้อย ๆ หรือเปลี่ยนแปลงตามแฟชั่น หากแต่พบว่าต้องมีการเปลี่ยนแปลงแบบที่ต้องเปลี่ยนสภาพของตนเองสู่การเป็นผู้นำ เพื่อไปสู่เป้าหมายในสิ่งที่ดีกว่าในประเทศที่พัฒนาอย่างรวดเร็ว เช่น ประเทศญี่ปุ่น พบว่าภายหลังสงครามโลกครั้งที่สอง ญี่ปุ่นได้รับความบอบช้ำจากสงครามเป็นอย่างมาก แต่ก็สามารถฟื้นตัวได้อย่างรวดเร็วเพราะปัจจัยหลายอย่าง เช่น การแทรกแซงของรัฐบาล แรงงานที่ถูกละเมิดมีคุณภาพ อัตราการออม

และการลงทุนที่สูง นโยบายเศรษฐกิจนำหน้าการทหาร การนำเข้าเทคโนโลยีจากต่างประเทศ มาปรับประยุกต์ด้วยการดัดแปลงแก้ไขและพัฒนาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น จึงทำให้ ประเทศญี่ปุ่นกลายเป็นประเทศที่มีการวิจัยและพัฒนาก้าวหน้าที่สุดอีกแห่งหนึ่งของโลก ด้วย เหตุที่ว่าประเทศญี่ปุ่นได้พยายามสร้างและพัฒนาให้ประเทศของตนมีทรัพยากรมนุษย์ที่มี คุณค่า โดยมีผู้นำหรือผู้บริหารที่มุ่งให้ความสำคัญกับการสร้างแนวคิด สร้างพฤติกรรมให้ รับมือกับการเปลี่ยนแปลงในชีวิตเป็นอย่างดี โดยเฉพาะด้านการศึกษาเป็นหลัก อย่างญี่ปุ่น การศึกษาของเด็กนักเรียนถูกปูพื้นฐานกันตั้งแต่เล็ก ความมีระเบียบ ความมีวินัย เริ่มต้นมา ตั้งแต่ชั้นอนุบาล ในโรงเรียน เด็ก ๆ จะได้เรียนรู้ถึงวิธีการเอาตัวรอดทั้งในชีวิตประจำวัน จาก ภัยพิบัติ การอยู่ร่วมกันในสังคม ซึ่งไม่ใช่แค่ถูกปลูกฝังเฉพาะในสถาบันการศึกษา ได้แก่ โรงเรียน มหาวิทยาลัย เท่านั้น ที่บ้าน พ่อและแม่ หรือผู้ปกครอง ก็จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้อง มีส่วนช่วยครูหรือสถาบันการศึกษาในการสอนเด็ก ๆ เช่นกัน เมื่อขยับขึ้นมาเรียนระดับชั้น ประถม เด็กได้ฝึกคิด วิเคราะห์ ลงมือปฏิบัติและทำงานเป็นกลุ่ม ปลูกฝังให้เด็กมีภาวะผู้นำ มีความคิดสร้างสรรค์ กล้าแสดงออก สร้างสรรค์และคิดหานวัตกรรมหรือรูปแบบการเรียนรู้ ดูจะคล้ายกันกับในหลาย ๆ ประเทศ บรรยายภาคการเรียนรู้ในห้องเรียนและนอกห้องเรียน และส่วนเนื้อหาวิชาก็พยายามให้ความสำคัญในการสนับสนุนให้นักเรียนทั้งในระดับ ประถมศึกษา มัธยมศึกษา และมหาวิทยาลัย ได้มีกิจกรรมทำหลังเลิกเรียน เช่น การเล่นกีฬา ศิลปะ การฝึกทักษะภาวะผู้นำ การเปิดรับวัฒนธรรมและภาษาต่างชาติดอย่างภาษาอังกฤษ ที่เป็นภาษาสากล เป็นต้น ซึ่งถูกใส่ไว้ในหลักสูตรด้วย นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการเรียนรู้ที่มี การปรับปรุงไปตามยุคสมัย การที่นักเรียน ครู และคนในพื้นที่ช่วยดูแลซึ่งกันและกัน ส่วนหนึ่ง อาจจะเป็นเพราะเด็กนักเรียนญี่ปุ่น หรือชาวญี่ปุ่นเป็นคนขยันและทำงานหนัก การศึกษาใน ระดับมัธยมศึกษาหรือแม้แต่ในระดับมหาวิทยาลัยที่มีหลักสูตรที่เน้นภาษาอังกฤษมากขึ้น โดยเฉพาะบางจังหวัดที่ให้มหาวิทยาลัยเปิดสอนแบบหลักสูตรนานาชาติ ใช้ภาษาอังกฤษใน การเรียนรู้และการสื่อสาร เปิดโอกาสให้นักเรียนแลกเปลี่ยนเข้ามาเรียน มีห้องสมุดขนาดใหญ่ให้นักศึกษาได้ค้นคว้าและแสวงหาหาวิทยาการความรู้ที่แปลกใหม่ การสร้างสังคมแห่ง การเรียนรู้โดยจัดสภาพแวดล้อมให้มีบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ การจัดสิ่งเร้าที่ยั่วยุ หรือ ทำให้พฤติกรรมนักเรียนเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ไม่ดี และการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ ที่เกี่ยวข้อง นับว่าระบบการศึกษาของประเทศญี่ปุ่นไม่ใช่เพียงมีมาตรฐานและคุณภาพสูงเป็น อันดับต้น ๆ แล้ว ยังพบว่าทรัพยากรที่สำคัญของประเทศนั้นคือ มนุษย์หรือพลเมืองของ ประเทศ ซึ่งเปรียบเสมือนสิ่งที่มีคุณค่า ดำเนินชีวิตอย่างมีสติ มีความพร้อมรับมือและ เผชิญหน้ากับสภาพสังคมและเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไป เป็นผู้ก้าวล้ำนำสมัย ประยุกต์ ผสมผสานทั้งด้านวิชาการและเทคโนโลยีสมัยใหม่ให้เข้ากันได้ และมีภาวะผู้นำ สมกับการเป็น พลเมืองที่มีคุณภาพ ซึ่งหมายถึง ความมีร่างกาย จิตใจดี คิดเป็น ทำเป็น แก้ไขปัญหาได้ มี ประสิทธิภาพเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาความเจริญก้าวหน้า ความมั่นคงให้กับประเทศชาติ

และการเป็นพลเมืองดีนั้นย่อมต้องการปฏิบัติตามบรรทัดฐานและขนบธรรมเนียมประเพณีของสังคม มีคุณธรรมเป็นแนวปฏิบัติในการดำเนินชีวิต เพื่อการพัฒนาสังคมให้ยั่งยืนอีกด้วย

### แนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำ

**ภาวะผู้นำ (Leadership)** จึงนับว่าเป็นตัวช่วยสนับสนุน หรือเป็นกระบวนการที่บุคคลใดบุคคลหนึ่ง หรือมากกว่า พยายามใช้อิทธิพลของตนหรือกลุ่มตน โดยได้รับการยอมรับและยกย่องจากบุคคลอื่นให้เป็นผู้นำในกลุ่มและมีอิทธิพลเหนือพฤติกรรมของสมาชิกในกลุ่มบุคคลนั้น สามารถกระตุ้น ชี้นำ ผลักดัน ให้บุคคลอื่น หรือกลุ่ม บุคคลอื่น มีความเต็มใจ และกระตือรือร้นในการทำสิ่งต่าง ๆ ตามต้องการ โดยมีความสำเร็จของกลุ่ม หรือองค์การเป็นเป้าหมาย สอดคล้องกับ กัลยาณี พรหมทอง (2546) กล่าวว่าภาวะผู้นำ หมายถึง กระบวนการที่ผู้บริหาร มีอิทธิพลต่อบุคคลหรือกลุ่ม ในอันที่จะก่อให้เกิดการกระทำกิจกรรม หรือการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของกลุ่ม โดยใช้แรงจูงใจให้บุคคลหรือกลุ่ม ปฏิบัติตามความคิดเห็นหรือความต้องการของตนด้วยความเต็มใจและยินดีให้ความร่วมมือ ภาวะผู้นำนั้นมีปัจจัยที่เป็นองค์ประกอบหลัก 3 ปัจจัยอันได้แก่ 1) ผู้นำ (Leader) หมายถึง ตัวบุคคลที่นำกลุ่ม มีบุคลิก อุปนิสัย ลักษณะอย่างไร 2) ผู้ตาม (Followers) หมายถึง บุคคล หรือกลุ่มบุคคลที่รับอิทธิพลจากผู้นำ และ 3) สถานการณ์ (Situation) หมายถึง เหตุการณ์ และสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ปัจจัยทั้ง 3 ประการข้างต้นนี้ ล้วนมีผลต่อภาวะผู้นำที่แสดงออกมา กล่าวคือ ภาวะผู้นำจะเกิดขึ้นเมื่อบุคคลที่ทำหน้าที่เป็นผู้นำ (Leader) สร้างอิทธิพล อันมีผลการกระทำหรือพฤติกรรม ความคิด จิตใจ ความรู้สึก ทำให้บุคคลเกิดพฤติกรรมไปในทางที่ผู้นำประสงค์ การสร้างอิทธิพลนั้น อาจออกมาได้ในหลายรูปแบบ เช่น การข่มขู่ การโน้มน้าวจิตใจ เป็นต้น แต่พบว่าการให้อิทธิพลในทางลบ เช่น การบังคับ นั้นไม่ก่อให้เกิดผลดีในระยะยาว เพราะการบังคับข่มขู่เป็นการสร้างความกลัวและความกดดันในการทำงาน อันจะก่อให้เกิดความไม่พึงพอใจในการทำงานได้ นอกจากนี้ ผู้นำต้องสามารถชักจูงใจให้ผู้ใต้บังคับบัญชากล้าแสดงออก กล้าเสี่ยงอย่างมีเหตุผล ไม่กลัวในผลที่จะเกิดขึ้น เพราะหากกลัวหรือคิดแต่เพียงว่าจะเกิดผลเสียจึงไม่กล้าทำการใด ๆ ผลงานก็ไม่อาจเกิดขึ้นได้เลย ผู้นำต้องพยายามสร้างบรรยากาศแห่งการสร้างสรรค์ การมีความคิดริเริ่มสิ่งแปลก ๆ ใหม่ ๆ เพราะปัญหาหนึ่ง ๆ นั้นมิใช่มีทางแก้ไขเพียงทางเดียว หากแต่มีหลายวิธีที่จะแก้ไข ซึ่งต้องอาศัยการร่วมกันคิด ร่วมกันทำ ค้นหาวิธีที่ดีที่สุด ในส่วนของผู้ตาม (Followers) ผู้นำต้องแสวงหาความเชื่อถือ ไว้วางใจซึ่งกันและกัน ระหว่างผู้นำกับผู้ตาม ผู้นำต้องไว้วางใจผู้ตาม โดยการให้อำนาจบางส่วนในการดำเนินงานในการตัดสินใจ และที่สำคัญคือตัวผู้นำต้องมีความตั้งใจจริงที่จะทำงาน และรู้ให้มากกว่าสมาชิกในกลุ่มหรือผู้ตาม สามารถให้แนวทางและแก้ไข ปัญหาต่าง ๆ ให้ผู้ตามหรือสมาชิกในกลุ่มได้ด้วย ความสามารถดังกล่าวจะช่วยสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้ตามในการที่จะปฏิบัติตาม



เมื่อศึกษาเรื่องการเป็นผู้นำหรือผู้นำ มีนักทฤษฎีหลายท่านได้ให้ความเห็นไว้ซึ่งกล่าวโดยสรุปได้ว่า การเป็นผู้นำจะเกิดขึ้นโดยแสดงออกให้เห็นเด่นชัด เป็นบุคลิกลักษณะเด่น ซึ่งบางคนมีมาตั้งแต่กำเนิด จึงศึกษาเล่าเรียนหรือถ่ายทอดโดยวิธีการสอนกันไม่ได้เลย แต่สำหรับการเป็นผู้นำในลักษณะการบริหารนั้น อาจจะศึกษาหรือฝึกฝนให้มีขึ้นมาได้ คุณสมบัติของผู้ที่จะเป็นผู้นำที่ดี ดังนี้

1. มีความเฉลียวฉลาด ผู้นำที่ดีจะต้องมีความสามารถทางด้านสติปัญญา และคุณภาพทางสมอง ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับผู้นำ คนที่มีความเฉลียวฉลาดย่อมโน้มน้าวให้ผู้อื่นปฏิบัติตามได้ง่าย

2. มีการศึกษาอบรมดี การศึกษาก่อให้เกิดความคิดริเริ่ม ความคิดสร้างสรรค์ เป็นส่วนประกอบสำคัญของการเป็นผู้นำ ความรู้ย่อมทำให้คนนับหน้าถือตา จะพูดอะไรคนอื่นเขาก็เชื่อฟังและให้การเคารพนับถือด้วย

3. มีความเชื่อมั่นในตนเอง ต้องมีกำลังใจเข้มแข็ง เมื่อตัดสินใจจะทำกิจการใด ๆ ไป ก็จะต้องมีความเชื่อมั่นว่างานนั้นจะต้องสำเร็จ โดยไม่หวั่นไหวต่อเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้น ซึ่งจะเป็นอุปสรรคในการดำเนินงานนั้น

4. เป็นคนมีเหตุผลดี คือ มีความสามารถทางด้านการเปรียบเทียบ และการแปลความหมายอย่างมีเหตุผล มีความสามารถที่จะหาเหตุผลต่าง ๆ จากสาเหตุต่าง ๆ ได้ และสามารถแปลความหมายของสิ่งที่เป็นสัญลักษณ์ให้เป็นภาษาเขียนได้ ความสามารถทางด้านเหตุผลนี้ พัฒนาได้ยาก เพราะจะต้องมีความรู้ความสามารถทางด้านภาษา ทักษะและความรู้ทางด้านวิชาการประกอบด้วย

5. มีประสบการณ์ในการปกครองบังคับบัญชาเป็นอย่างดี ในการปฏิบัติงานจะทำให้ผู้นำสามารถคาดการณ์เกี่ยวกับงานได้ ฉะนั้น ในระยะเริ่มแรกย่อมต้องการผู้นำที่มีประสบการณ์ในทางปฏิบัติงานอย่างกว้างขวาง ผู้นำที่ดีจะต้องมีคุณสมบัติในด้านการตัดสินใจ สั่งการ และการวางแผนพร้อมไปด้วย เพื่อจะได้เลือกทางที่ถูกต้องที่สุดในการดำเนินงานต่อไป

6. มีชื่อเสียงเกียรติคุณ ข้อนี้เกี่ยวข้องกับชื่อเสียงวงศ์ตระกูล ชาตินักกำเนิด เพราะถ้ามีชื่อเสียงดี มีเกียรติคุณดี ย่อมเป็นที่เคารพนับถือของคนทั่วไป

7. เข้ากับคนทุกกลุ่มทุกชั้นได้เป็นอย่างดี ความเป็นมิตรและวางตัวเป็นกลางกับทุกคน เสมือนเป็นผู้ประสานความร่วมมือให้เกิดขึ้นในกลุ่มหรือองค์กรด้วย

8. มีสุขภาพอนามัยดี ไม่ว่าจะเป็นสุขภาพทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา และอารมณ์

9. มีความสามารถเหนือระดับความสามารถของบุคคลธรรมดา ในที่นี้คือ กระทำบางสิ่งบางอย่างที่คนอื่นทั่วไปไม่สามารถทำได้ แต่ไม่มีความพิเศษที่หมายความว่า สติปัญญาที่จัดอยู่ในกลุ่มเด็กพิเศษหรือมีความบกพร่องทางร่างกายและสติปัญญา

10. มีความรู้เกี่ยวกับงานทั่วไปขององค์กรหรือหน่วยงานที่ตนปฏิบัติอยู่ โดยเฉพาะ

11. มีความสามารถเผชิญปัญหาเฉพาะหน้า ที่จะเกิดขึ้นในขณะที่ปฏิบัติงาน ให้ได้ทันท่วงที

12. มีความสามารถคาดการณ์ สามารถทำนายเหตุการณ์หรือปัญหาที่จะเกิดขึ้นล่วงหน้า และหาทางป้องกันมิให้เกิดเหตุการณ์หรือปัญหานั้นเกิดขึ้นได้

จากที่กล่าวข้างต้น บุคคลหรือสถาบันที่เกี่ยวข้องทางการศึกษาจึงให้ความสนใจและลงทุนกับทรัพยากรและงบประมาณด้านการศึกษาอย่างเต็มที่ ขณะเดียวกันยังมุ่งเน้นทักษะชีวิตและพัฒนาการด้านความเป็นผู้นำ คุณธรรมและจริยธรรม กระบวนการคิดและการปรับตัวให้เข้ากับค่านิยมและวัฒนธรรมของสังคม มีภาวะผู้นำในการพัฒนาตนเอง ให้เป็นพลเมืองของประเทศและพลเมืองโลกที่มีคุณภาพ เพื่อส่งเสริมให้เด็กหรือเยาวชนได้รับโอกาสและพัฒนาอุปนิสัยไปสู่เป้าหมายแห่งความสำเร็จของชีวิต

### การส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำในประเทศญี่ปุ่น

เมื่อกล่าวย้อนไปในอดีตหากนำกรณีพฤติกรรมและการเรียนรู้มาวิเคราะห์ เป็นได้ว่าสาเหตุที่เด็กญี่ปุ่นไม่มีความต้องการที่จะเป็นผู้มีอำนาจหรือเป็นผู้นำนั้น อาจเนื่องมาจากสภาพสังคมที่มีความกดดัน ตั้งแต่ประถมจนถึงมหาวิทยาลัย เด็กญี่ปุ่นต้องรับผิดชอบต่อการเรียนและการสอบอย่างหนัก เพื่อเข้าเรียนในสถาบันการศึกษาดี ๆ ตามความคาดหวังของครอบครัวและสถาบันการศึกษา หรือเป็นปัญหาที่มีมาโดยตลอดคือ ความคิดเกี่ยวกับการกดดันนักเรียนที่ทำตัวโดดเด่นในห้องเรียน เนื่องจากนักเรียนจะถูกจำกัดให้ทำเกรดในแต่ละวิชา จึงไม่มีความต้องการรับนักเรียนที่มีความสามารถเป็นเลิศหรือนักเรียนที่ขาดความสามารถในการเรียน เช่น นักเรียนที่เกิดในประเทศที่พูดภาษาอังกฤษเป็นหลัก ก็ยังต้องเรียนวิชาภาษาอังกฤษในระดับชั้นที่เขาเรียน เช่นเดียวกับนักเรียนชั้นมัธยม 3 ที่ยังไม่ได้เรียนวิชาคณิตศาสตร์ปีแรก เขาจะต้องเข้าเรียนวิชาคณิตศาสตร์ในระดับที่เกินกว่าความสามารถของเขา นักเรียนที่ขาดความสามารถในการเรียนจะถูกจัดให้เรียนในชั้นเรียนปกติ ซึ่งครูไม่ได้รับการฝึกมาเป็นพิเศษสำหรับการสอนพวกเขา ไม่มีวิธีแก้ไขหรือมีชั้นเรียนพิเศษสำหรับความต้องการของนักเรียนแต่ละคน เป็นที่น่าสังเกตว่า ปัญหาเหล่านี้ทำให้ผู้ปกครองบางคนปฏิเสธที่จะยอมรับว่าบุตรหลานของตนที่มีความต้องการพิเศษ อีกทั้งค่านิยมในสังคมญี่ปุ่น เมื่อใครไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ตามความคาดหวังของสังคม จะได้รับการลงโทษจากสังคมอย่างหนักโดยเฉพาะผู้นำ ด้วยเหตุนี้ เด็กวัยรุ่นญี่ปุ่นจำนวนมากจึงเลือกที่จะหันหลังให้กับภาระความรับผิดชอบที่หนักหน่วง และต้องการใช้ชีวิตที่เรียบง่ายแทน จนกระทั่งผ่านพ้นสงครามโลกครั้งที่สอง ประเทศญี่ปุ่นกลับฟื้นฟูและเปลี่ยนแปลงกลายเป็นประเทศที่พัฒนาอย่างรวดเร็ว เล็งเห็นถึงคุณค่าของการสร้างและพัฒนาประเทศด้านต่าง ๆ เช่น เศรษฐกิจ



สังคม การเมืองการปกครอง การศึกษา เป็นต้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการศึกษาเพื่อสร้างทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณค่าและทำประโยชน์ตอบแทนแก่ประเทศชาติ จะเห็นว่าประเทศญี่ปุ่นให้ความสำคัญกับการศึกษาเป็นอย่างมาก เด็กจะได้รับการศึกษาใน 3 ทาง ได้แก่ เรียนโรงเรียนรัฐบาลสำหรับการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เรียนโรงเรียนเอกชนสำหรับการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น หรือ เรียนโรงเรียนเอกชนที่ไม่ได้ยึดมาตรฐานของกระทรวงการศึกษา วัฒนธรรม กีฬา วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เด็กส่วนใหญ่จะเข้าโรงเรียนตั้งแต่ชั้นอนุบาล แม้ว่าจะไม่ใช่ส่วนหนึ่งของระบบการศึกษาก็ตาม ระบบการศึกษาเป็นภาคบังคับ เลือกโรงเรียนได้อิสระและให้การการศึกษาที่พอเหมาะแก่เด็กทุกคนตั้งแต่เกรด 1 (เทียบเท่า ป.1) จนถึงเกรด 9 (เทียบเท่า ม.3) ส่วนเกรด 10 ถึงเกรด 12 (ม.4-ม.6) นั้นไม่บังคับ แต่จำนวนของนักเรียนที่จบชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นเข้าศึกษาต่อชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประมาณ 1 ใน 3 ของนักเรียนที่จบชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายเข้าศึกษาต่อในระดับมหาวิทยาลัย 4 ปี ระดับวิทยาลัย 2 ปี หรือเรียนต่อที่สถาบันอื่น ๆ ทั้งนี้เป็นเพราะชาวญี่ปุ่นมีความเชื่อในเรื่องของการศึกษาว่า เด็ก ๆ ทุกคนมีความสามารถในการเรียนรู้ ความพยายาม ความพากเพียร และการมีระเบียบวินัยต่อตนเองจะเป็นตัวกำหนดความสำเร็จทางการศึกษา ขณะเดียวกันไม่ใช่ความสามารถทางการเรียนเพียงอย่างเดียว การศึกษาและพฤติกรรมเป็นสิ่งที่สามารถฝึกอบรมได้ วัฒนธรรมญี่ปุ่นสอนให้เคารพต่อสังคมและมีการสร้างแรงจูงใจให้อยู่รวมเป็นกลุ่ม โดยให้รางวัลเป็นกลุ่มมากกว่าจะให้รางวัลเป็นบุคคล การศึกษาของญี่ปุ่นเน้นหนักในเรื่องความขยัน การดำนิตนเอง และอุปนิสัยการเรียนรู้ที่ดี ชาวญี่ปุ่นถูกปลูกฝังว่าการทำงานหนักและความขยันหมั่นเพียรจะทำให้ประสบความสำเร็จในชีวิต โรงเรียนจึงอุทิศให้กับการสอนทัศนคติ คุณธรรม จริยธรรมให้กับนักเรียนทั้งทางตรงและทางอ้อม เพื่อที่จะพัฒนาอุปนิสัยและมีเป้าหมายในการสร้างประชากรที่สามารถอ่านออกเขียนได้ และปรับตัวให้เข้ากับค่านิยมและวัฒนธรรมของสังคมได้ ความสำเร็จทางการศึกษาของญี่ปุ่นอยู่ในระดับสูงเมื่อเทียบกับมาตรฐานสากล ในการสอบวัดความรู้ด้านคณิตศาสตร์นานาชาติ เด็กญี่ปุ่นถูกจัดให้อยู่ในอันดับต้น ๆ มาโดยตลอด ระบบนี้เป็นผลมาจากการสมัครเข้าเรียนสูง ตลอดจนอัตราการรับระบบการสอบเข้า (การสอบเอนทรานซ์) โดยเฉพาะในระดับมหาวิทยาลัยมีอิทธิพลต่อการศึกษาระบบเป็นอย่างมาก รัฐบาลไม่ได้เป็นผู้สนับสนุนทางการศึกษาแต่เพียงผู้เดียว โรงเรียนเอกชนก็มีบทบาทสำคัญในด้านการศึกษา รวมถึงโรงเรียนที่อยู่นอกระบบ เช่น วิทยาลัยของเอกชน ก็มีบทบาทสำคัญในการศึกษาและเป็นส่วนมากในการศึกษา อันจะนำไปสู่การสร้างทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณค่าและสร้างสังคมที่มีระเบียบวินัย การศึกษาและการพัฒนาภาวะผู้นำผ่านหลักสูตรต่าง ๆ ในระบบการศึกษา จึงนับว่าเป็นสิ่งสำคัญที่นำเคารพยกย่อง และเป็นเงื่อนไขสำคัญสำหรับการประสบความสำเร็จในการทำงานและการดำเนินชีวิตในสังคมของคนในประเทศญี่ปุ่นและสังคมโลก

ตัวอย่างกรณีศึกษาของสถาบันการศึกษาในประเทศญี่ปุ่นที่ส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำคือ Tokyo University of Marine Science and Technology ในการไปฝึกอบรมและศึกษาดูงานโดยมีการบรรยายพิเศษจาก Associate Professor. Minoru Morishita, Faculty of Marine Technology, Department of Logistics and Information Engineering, Tokyo University of Marine Science and Technology ในประเด็นสัมมนาหัวข้อเรื่อง Citizenship Education and Leadership Development in Japanese Education System สรุปสาระสำคัญ (Minoru Morishita, สัมภาษณ์, 23 April 2018) กล่าวคือ ภาวะผู้นำถือเป็นสมรรถนะหลักที่สามารถทำให้บุคคลประสบความสำเร็จในการทำงานร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้ ภาวะผู้นำอาจจะเป็นพรสวรรค์อย่างหนึ่งที่ติดตัวกับบุคคลนั้น ๆ มาตั้งแต่เกิด หล่อหลอมจนเกิดเป็นบุคลิกที่สามารถนำบุคคลอื่นในด้านต่าง ๆ ได้ แต่ในอีกด้านหนึ่ง เราสามารถพัฒนาภาวะผู้นำให้เกิดกับบุคคลแต่ละคนได้ สำหรับ Tokyo University of Marine Science and Technology เป็นหนึ่งในหน่วยงานการศึกษาของประเทศญี่ปุ่นที่เล็งเห็นถึงความสำคัญในการพัฒนาสมรรถนะหลักทางด้านภาวะผู้นำให้กับนักศึกษาของตน เปิดหลักสูตรและจัดการเรียนการสอนด้านการประมงของญี่ปุ่น เป็นหลักสูตรพิเศษในการพัฒนาสมรรถนะความเป็นผู้นำ โดยทำในลักษณะของการจัดให้ผู้เข้าร่วมหลักสูตรได้ผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ตามที่มหาวิทยาลัยกำหนดเพื่อพัฒนาความเป็นผู้นำในตัวของตนเอง โดยเป็นการจัดกิจกรรมเพื่อให้นักศึกษามีภาวะผู้นำในสังคมโลกโดยการจัดทำเป็นหลักสูตรขึ้น ชื่อว่าหลักสูตร Global Leadership Initiative (GLI) ทางมหาวิทยาลัยมีเป้าหมายสำคัญเป็นอย่างยิ่งอย่างหนึ่งว่า การมีภาวะผู้นำของนักศึกษาที่สำเร็จการศึกษามีความสำคัญและรับรองนักศึกษาที่จบจากมหาวิทยาลัยนี้ไปประกอบอาชีพได้ตามสายงานที่เรียนมา ไม่ว่าจะเป็นชาวประมง เป็นกัปตันเรือ เป็นวิศวกรทางทะเล ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องเผชิญกับสถานการณ์ในการตัดสินใจ และเป็นผู้นำคนอื่นในสังคม ความจำเป็นสำหรับการมีภาวะผู้นำเป็นแนวทางปฏิบัติหรือคุณลักษณะพิเศษไว้กับตนเองจึงเป็นสิ่งสำคัญนำไปสู่ความสำเร็จในการทำงานวันข้างหน้าได้ ข้อค้นพบของหลักสูตรดังกล่าว มีประเด็นสำคัญ 3 ประการดังนี้

ประการที่หนึ่ง ด้านโครงสร้างหลักสูตร Global Leadership Initiative (GLI) ของ Tokyo University of Marine Science and Technology มีวัตถุประสงค์คือ เป็นหลักสูตรที่ผลิตทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพ เป็นที่คาดหวังของสังคมได้ และสามารถเผชิญหน้ากับความท้าทายต่าง ๆ ในระดับโลกได้ สามารถแสดงความเป็นผู้นำออกมาได้ในทุกโอกาส และความเข้าใจและเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมที่แตกต่างได้

ประการที่สอง ด้านเนื้อหาของหลักสูตร Global Leadership Initiative (GLI) เนื่องจากในประเทศญี่ปุ่นไม่ได้เพียงแค่สร้างภาวะผู้นำให้เกิดติดตัวใครคนใดคนหนึ่งเพียงอย่างเดียว แต่ได้มองไกลไปถึงประชาชนชนที่มีภาวะผู้นำ ว่าสามารถเป็นผู้นำได้ในระดับโลก

เนื้อหาหลักสูตรดังกล่าวนี้ จึงให้ความสำคัญกับภาษาอังกฤษ การติดต่อสื่อสาร และการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นค่อนข้างมาก โดยจะมีขอบข่ายเนื้อหาของหลักสูตรครอบคลุมทักษะการสื่อสารทางภาษาอังกฤษ การศึกษาต่างประเทศต่างวัฒนธรรมอันได้แก่ สภาพการเมือง การปกครองของแต่ละประเทศ สภาพแวดล้อม ทรัพยากร และรวมถึงวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ของประเทศนั้น ๆ

ประการที่สาม ด้านการวัดและประเมินผล เป็นการวัดความสำเร็จและประเมินผลนอกเหนือจากด้านเนื้อหาแล้ว ยังกำหนดให้มีประสบการณ์จำเป็นสำหรับการจบหลักสูตร คือ ประสบการณ์ด้านการสื่อสารและการเรียนรู้ในระดับนานาชาติ โดยจัดรูปแบบในลักษณะของนักศึกษาแลกเปลี่ยนระหว่างประเทศ เพื่อให้ผู้เข้าร่วมหลักสูตรนี้ได้รับประสบการณ์ตรงฝึกทักษะชีวิต กระบวนการคิดในการเรียนรู้และการมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกับผู้อื่น จากขอบเขตเนื้อหาที่เน้นไปที่ด้านภาษาด้วยแล้วนั้น ในหลักสูตรจึงกำหนดเกณฑ์เงื่อนไขการผ่านหรือไม่ผ่านหลักสูตรโดยใช้คะแนนภาษาอังกฤษเป็นเกณฑ์และการฝึกปฏิบัติเสริมประสบการณ์ โดยผู้ที่ผ่านหลักสูตรได้นั้นจะต้องมีคุณสมบัติเบื้องต้น ได้แก่ การสอบวัดความรู้ความสามารถภาษาอังกฤษ TOEFL ได้ 460 คะแนนขึ้นไป หรือ TOEIC ได้ 550 คะแนนขึ้นไป การฝึกปฏิบัติและเสริมสร้างประสบการณ์ทางภาษา โดยการเข้ารับการอบรมสัมมนาร่วมกับต่างประเทศ และการทำกิจกรรมอาสาสมัครร่วมกับต่างประเทศ

ปลายปีการศึกษา เมื่อนักศึกษาได้ร่วมทำกิจกรรมและมีคุณสมบัติตามเกณฑ์ที่หลักสูตรกำหนดไว้ครบถ้วน นักศึกษาจะสามารถยื่นคำร้องต่อมหาวิทยาลัย เพื่อดำเนินการขออนุมัติผ่านหลักสูตร Global Leadership Initiative (GLI) ได้ และยังได้รับประกาศนียบัตรรับรองการผ่านหลักสูตรดังกล่าว เพื่อประกาศว่านักศึกษามีภาวะผู้นำในตนเองและผู้นำกลุ่มคนหรือสังคมได้ สำหรับประกาศนียบัตรนั้นจะเป็นประโยชน์ต่อนักศึกษาที่สามารถนำไปใช้เป็นเครื่องยืนยันคุณสมบัติความสามารถพิเศษของตนเองกับหน่วยงานต่าง ๆ ในการศึกษาต่อในระดับสูงขึ้น และการใช้ประกอบการสมัครเข้าทำงานกับผู้ว่าจ้างงาน นอกจากนี้ Minoru Morishita (2018), (Tokyo University of Marine Science and Technology, 2016 : online) และ (Tokyo University of Marine Science and Technology, 2017 : online) แสดงข้อมูลเกี่ยวกับความสำเร็จของหลักสูตร Global Leadership Initiative (GLI) ที่สอบถามและพิจารณาข้อมูลจากนักศึกษาที่ผ่านหลักสูตรและสำเร็จการศึกษาว่า นักศึกษาล้วนมีพื้นฐานเดิมด้านภาวะผู้นำและความมั่นใจในตนเองที่ดีอยู่แล้ว กิจกรรมหรือเนื้อหาภายในหลักสูตรดังกล่าวนี้ เป็นเพียงเครื่องมือหรือตัวช่วยสนับสนุนในการเรียนรู้เพื่อพัฒนาและดึงศักยภาพในตนเองด้านภาวะผู้นำออกมา เช่นเดียวกับใบประกาศนียบัตรก็เป็นเพียงสิ่งที่ช่วยประกาศและอธิบายว่าคนที่ผ่านหลักสูตรนี้มีความเป็นผู้นำเท่านั้น ท้ายที่สุดต้องขึ้นอยู่กับนักศึกษาที่นำเอาความรู้และความสามารถที่ได้รับไปฝึกฝนและพัฒนาต่อยอดให้เกิดความมั่นคงและยั่งยืน ตอบสนองและรับใช้ประเทศญี่ปุ่นและสังคมโลกต่อไปได้

จากที่กล่าวข้างต้น เมื่อศึกษาสถาบันการศึกษาอื่น ๆ ในประเทศญี่ปุ่น พบว่า มีอีกหลายมหาวิทยาลัยที่มีแนวคิดพื้นฐานและหลักการส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำที่จะเป็นกำลังสำคัญของสังคมและประเทศชาติ ในรูปแบบลักษณะคล้ายคลึงกัน สอดคล้องกับมหาวิทยาลัยโตเกียว (The University of Tokyo, Graduate Program in Sustainability Science-Global Leadership Initiative (GPSS-GLI) Division of Environmental Studies Graduate School of Frontier Sciences, 2018 : online) จัดหลักสูตรการพัฒนาภาวะผู้นำ เป็นหลักสูตรการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัยที่มีโครงสร้างและกระบวนการชัดเจน มีชื่อหลักสูตรคือ GPSS-GLI (Graduate Program in Sustainability Science – Global Leadership Initiative) เกิดขึ้นได้เนื่องมาจากมหาวิทยาลัยโตเกียวได้รับการท้าทายด้วยปัญหาที่ซับซ้อนเกี่ยวกับการพัฒนาอย่างยั่งยืนทั่วโลกผ่านแนวทางแบบสหวิทยาการและแบบองค์รวม นับตั้งแต่ก่อตั้งระบบการวิจัยแบบบูรณาการด้านวิทยาศาสตร์และความยั่งยืน (IR3S) และหลักสูตรบัณฑิตศึกษาในด้านวิทยาศาสตร์กับการพัฒนาอย่างยั่งยืน (GPSS) มหาวิทยาลัยโตเกียวจึงได้กลายเป็นผู้นำด้านการวิจัยเพื่อความยั่งยืนอย่างกว้างขวางและใช้ประโยชน์จากการค้นคว้าวิจัยของมหาวิทยาลัยในรูปแบบต่าง ๆ จนกระทั่งในปี ค.ศ. 2012 GPSS จึงได้ริเริ่มโครงการศึกษาแนวใหม่ "Graduate Program in Sustainability Science-Global Leadership Initiative (GPSS-GLI)" ขึ้น เพื่อพัฒนาบุคคลที่มีความรู้กว้างขวางเชี่ยวชาญอย่างเข้มข้นและมีหลักการทางจริยธรรมในการทำงาน หลักสูตรดังกล่าวเปิดทำการสอนแบ่งเป็นหลักสูตรระดับปริญญาโทและปริญญาเอก มาจากแนวคิดพื้นฐานอันประกอบไปด้วยสามเสาหลัก 1) หลักสูตรพื้นฐานและหลักสูตรเฉพาะครอบคลุมประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้องกับความยั่งยืน 2) แบบฝึกหัดทางทฤษฎีและการปฏิบัติที่หลากหลายเพื่อเพิ่มทักษะ เช่น การสื่อสารการคิด ระบบการสำรวจทางสังคม และการวิเคราะห์ข้อมูลผ่านการฝึกอบรมในโลกแห่งความเป็นจริงและประสบการณ์การอภิปราย และ 3) กระบวนการวิจัยครอบคลุมตั้งแต่การอธิบายหัวข้อวิจัยไปสู่การพัฒนารอบงานวิจัยและนำไปสู่การรวบรวมวิทยานิพนธ์และวิทยานิพนธ์ปริญญาเอกของวิทยานิพนธ์ หลักสูตร GPSS-GLI นี้เป็นการจัดแบบบูรณาการของหลักสูตรปริญญาโทและปริญญาเอก ช่วยให้นักศึกษาได้รับความรู้พื้นฐานและทักษะที่เกี่ยวข้องกับความยั่งยืนในระดับปริญญาโท และหลังจากได้รับประสบการณ์ระหว่างประเทศ ทักษะการเป็นผู้นำในการรวมทักษะเหล่านี้ต่อยอดสูงขึ้นในระดับปริญญาเอก จากที่กล่าวข้างต้น หลักสูตรดังกล่าวนี้มหาวิทยาลัยโตเกียว มีจุดเน้นฝึกอบรมพัฒนากระบวนการคิดและทักษะที่จำเป็น เพื่อช่วยให้นักศึกษาเป็นผู้นำระดับโลกในอนาคต ที่เข้าใจผลกระทบอย่างลึกซึ้งด้านวิทยาศาสตร์และการพัฒนาอย่างยั่งยืน และในฐานะที่เป็นความพยายามร่วมกันระหว่าง The United Nations University (UNU) และ Graduate School of Frontier Sciences, GPSS-GLI จะรวมทรัพยากรทางการศึกษาและเครือข่ายการวิจัยระดับนานาชาติของสถาบันการศึกษาชั้นนำไว้ด้วย นับว่าเป็นโอกาสสำหรับนักศึกษาที่จะได้

ฝึกอบรมและพัฒนาตนเองด้านภาวะผู้นำ ทักษะการเป็นผู้นำที่จำเป็นตอบสนองต่อสังคมโลก ปัจจุบันและอนาคต มีกระบวนการคิด มองมุมกว้าง และสามารถแก้ปัญหาได้ เรียนรู้และปรับตัวเข้ากับสภาพบริบทของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป อีกทั้งยังประยุกต์ใช้แนวคิดเรื่อง "ความยืดหยุ่น" ทั้งในทางทฤษฎีและทางปฏิบัติ เพื่อเป็นทรัพยากรมนุษย์ในฐานะพลเมืองประเทศญี่ปุ่นและพลโลกที่มีคุณภาพได้

### การเรียนรู้ผ่านกิจกรรมเสริมภาวะผู้นำและขีดความสามารถในประเทศไทย

จากกรณีเด็กและเยาวชนไทยมีสภาพการณ์ที่แตกต่างจากเด็กญี่ปุ่น กล่าวคือ เด็กและวัยรุ่นไทยจำนวนมากไม่เพียงไม่มีความปรารถนาที่จะเป็นผู้นำ หากแต่มีเด็กและเยาวชนจำนวนมากไม่มีภาวะความเป็นผู้นำอีกด้วย เนื่องด้วยสาเหตุที่เด็กและวัยรุ่นไทยอยู่ภายใต้สังคมที่เคยชินกับการเป็นผู้ตามมากกว่าผู้นำ การไม่ค่อยกล้าแสดงความคิดเห็นโดยเฉพาะในประเด็นที่แตกต่างจากคนอื่นเพราะกลัวเป็นแกะดำ สภาพครอบครัวไทยจำนวนมากที่รักและดูแลอย่างใกล้ชิด เอาใจมากเกินไปจนเด็กจะสามารถรับผิดชอบช่วยเหลือตัวเองได้ แม้จะโตจนเรียนระดับมหาวิทยาลัย รวมถึงระบบการศึกษาไทยที่ครูจำนวนมากสอนโดยมีครูเป็นศูนย์กลาง เด็กต้องคิดตามกรอบที่กำหนด หากคิดแตกต่างจะได้เกรดไม่ดีและไม่เป็นที่รักของครู รวมถึงการที่ระบบการศึกษาไทยที่ไม่ได้ให้ความสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนให้มีภาวะผู้นำเท่าที่ควร นอกจากนั้นยังมีสภาพการปกครองของคนในสังคมที่มีกลุ่มชนชั้นนำเพียงบางกลุ่ม ส่วนกลุ่มอื่น ๆ เข้ามามีส่วนร่วมไม่มากนัก หรือไม่เข้ามีส่วนร่วมหรือแสดงออกทางการเมือง โดยเฉพาะกลุ่มนิสิตหรือนักศึกษาที่แผ่วเบาไปกว่าช่วงสมัยก่อน การเสริมสร้างภาวะผู้นำให้แก่เด็กหรือเยาวชน เป็นหน้าที่สำคัญของครูผู้สอนหรือผู้ใหญ่ในสังคม สร้างให้เกิดขึ้นในตัวตนของเด็กหรือเยาวชน ควรเริ่มตั้งแต่เยาว์วัยเพื่อให้เด็กหรือเยาวชนได้เกิดการเรียนรู้และได้รับประสบการณ์ที่เหมาะสม ทำให้เป็นผู้นำที่มีศักยภาพสามารถจูงใจให้บุคคลหรือกลุ่มเกิดพฤติกรรมที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง จนกระทั่งบรรลุจุดมุ่งหมายที่วางไว้ และสามารถสร้างหรือรักษาวัฒนธรรมขององค์กรให้สามารถดำรงอยู่ได้ รวมทั้งพัฒนาองค์กรให้มีความก้าวหน้ามากขึ้น

สังคมไทยปัจจุบันจึงต้องการคนรุ่นใหม่ที่มีภาวะผู้นำ เพื่อเป็นกำลังสำคัญในการนำทิศทางของประเทศให้อยู่รอดท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองที่มีการแข่งขันรุนแรงมากขึ้นทุกขณะ กล่าวคือ ผู้ที่เป็นต้นแถวนำทิศทางผู้อื่นให้ก้าวไปสู่จุดหมาย โดยใช้ศักยภาพ ความสามารถ และลักษณะชีวิตที่ดีในการนำ การสร้างให้เด็กมีภาวะผู้นำนั้น ควรเริ่มตั้งแต่การสอนให้เด็กมีทัศนคติที่ถูกต้องต่อการเป็นผู้นำ โดยอาจเริ่มจากการเป็นผู้นำความคิดในกลุ่มเพื่อน และผู้นำกิจกรรมในสถาบันการศึกษา อันจะพัฒนากลายเป็นผู้นำครอบครัว ผู้นำองค์กร ผู้นำชุมชน และผู้นำประเทศที่มีคุณภาพได้ในอนาคต สถาบันหลักสำคัญหนึ่งในการหล่อหลอมและพัฒนาเด็กและเยาวชน ให้มีความเป็นผู้นำหรือมี

ภาวะผู้นำคือ สถาบันการศึกษา โดยสถาบันการศึกษาไทยในทุกระดับ จำเป็นต้องให้ความสำคัญในการสร้างให้เด็กมีทัศนคติ ความรู้ ทักษะ และบุคลิกภาพในการเป็นผู้นำ โดยอาศัยแนวทางที่ได้จากการศึกษา 5 ประการดังนี้

1. การจัดการเรียนการสอนทักษะที่จำเป็นในการเป็นผู้นำ สถาบันการศึกษาควรให้ความสำคัญในการพัฒนาหลักสูตรและวิธีการสอนทักษะและความรู้ที่จำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำในผู้เรียน เช่น ทักษะการพูด ทักษะการคิดเชิงกลยุทธ์ ทักษะการแก้ปัญหา ต่อสถานการณ์ต่าง ๆ การมองเป้าหมายในอนาคต วิธีการตั้งเป้าหมายทั้งในระยะสั้นและระยะยาว การบริหารความสัมพันธ์กับผู้อื่น การสื่อสารในที่สาธารณะ การสร้างแรงจูงใจ การบริหารเวลา การสร้างทีมงาน การพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ เป็นต้น โดยอาจจัดบรรยากาศการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านสถานการณ์จริง เช่น การให้ผู้เรียนผลัดกันเป็นผู้นำกลุ่ม ให้ดูภาพยนตร์หรือละคร ที่ให้ข้อคิดการเป็นผู้นำ เพื่อให้ผู้เรียนวิเคราะห์ภาวะผู้นำ วิธีการวางแผน และรู้จักวิธีตอบสนองสถานการณ์ต่าง ๆ ของผู้นำ เป็นต้น

2. การส่งเสริมกิจกรรมเชิงบูรณาการและบริการสังคม มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาภาวะผู้นำ ตามความถนัดและความสนใจของผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้รับโอกาสและมีประสบการณ์ตรงจากการทำงานร่วมกับผู้อื่น เช่น โครงการ/กิจกรรมค่ายอาสาพัฒนา โครงการ/กิจกรรมพัฒนาชุมชนโดยรอบโรงเรียน เป็นต้น พัฒนาให้ผู้เรียนได้เรียนรู้การสร้างและมีปฏิสัมพันธ์ สามารถค้นพบหรือรู้จักตนเองว่ามีระดับความเป็นผู้นำมากน้อยเพียงใด และรู้จักเรียนรู้แก้ปัญหาจากสถานการณ์จริง โดยการจัดกิจกรรม สถาบันการศึกษาควรกำหนดวัตถุประสงค์ของกิจกรรม และตัวชี้วัดที่ชัดเจนที่มีส่วนวัดการมีภาวะผู้นำ เช่น กำหนดให้ผู้เรียนมีความสามารถจูงใจให้ผู้อื่นเห็นด้วยกับสิ่งที่ตนเองเสนอ ตามหลักการและเหตุผลที่ดี สามารถสื่อสารกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความเข้าใจเพื่อนร่วมทีมและปัญหาของทีม สามารถหาแนวทางแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นต้น ทักษะเหล่านี้จำเป็นต่อการเป็นผู้นำ เพราะผู้นำที่ดีควรเป็นผู้ที่นำทิศทางผู้อื่นให้ไปสู่เป้าหมาย และสามารถแก้ปัญหาเหตุการณ์ที่คาดไม่ถึง

3. การพัฒนาทักษะการเรียนรู้และทักษะชีวิต ซึ่งการพัฒนาทักษะดังกล่าวจะเป็นฐานสู่การพัฒนาภาวะผู้นำ การศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมเป็นการเปิดโลกของผู้เรียนให้กว้างขึ้น ซึ่งการเป็นผู้นำที่ดีต้องมีความรับผิดชอบต่อสิ่งที่ตัดสินใจสูง ดังนั้น ผู้นำจึงต้องมีรากฐานกระบวนการคิดที่ดี มีความรู้ความเข้าใจที่แท้จริง มีความชัดเจน รอบคอบ มีความแม่นยำในการวินิจฉัยบุคคลและสถานการณ์ ซึ่งการพัฒนาคุณสมบัตินี้ได้ ควรส่งเสริมให้ผู้เรียนอ่านหนังสือหรือเข้าถึงสื่อต่าง ๆ ที่หลากหลายประเภทและหลายรูปแบบ จัดสถานการณ์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมอย่างอิสระนอกห้องเรียน และที่สำคัญคือสอนให้ผู้เรียนรู้จักการวิเคราะห์และคัดเลือกข้อมูลที่เป็นประโยชน์ และสร้างนิสัยการเป็น



บุคคลแห่งการเรียนรู้ ใฝ่เรียนรู้ รักที่จะแสวงหาความรู้อันเป็นพื้นฐานของการเป็นผู้นำที่มีคุณภาพ

4. การฝึกสังเกตและเข้าใจผู้อื่น การสังเกตคนหรือสิ่งรอบข้างเป็นพื้นฐานสำคัญของผู้นำอีกประการหนึ่ง สถาบันการศึกษาจึงควรพัฒนาผู้เรียนให้รู้จักการสังเกตและเข้าใจคน ทั้งด้านอารมณ์ พฤติกรรม และความสามารถหรือศักยภาพที่ซ่อนอยู่ของบุคคลอื่น และที่สำคัญคือ การปลูกฝังทัศนคติการสังเกตคนที่ถูกต้อง เช่น ให้รู้จักมองผู้อื่นในด้านบวก มากกว่าด้านลบ มองว่าทุกคนเป็นผู้ที่มีคุณค่าและมีศักยภาพพร้อมแสดงออกอยู่เสมอ แม้ว่า จะมีความแตกต่างกันในแต่ละบุคคล แต่ก็สามารถนำความแตกต่างมาสดรับหรือเสริมสร้าง ประสานกันได้ เพื่อให้การพัฒนาภาวะผู้นำเกิดประสิทธิผลยิ่งขึ้น อาจกระทำได้โดยการ สอดแทรกความรู้ความเข้าใจและมุมมองที่ถูกต้อง ในการสังเกตคนผ่านการเรียนการสอนและ การให้ทำกิจกรรมกลุ่มร่วมกัน เป็นต้น

5. การสนับสนุนเด็กที่มีความสามารถและศักยภาพพิเศษเป็นผู้นำ เด็กทุกคนไม่ใช่ว่าจะมีลักษณะของการเป็นผู้นำอย่างชัดเจนให้คนรอบข้างได้เห็นเสมอ แต่จะมีเพียง บางคนที่มีพฤติกรรมและลักษณะที่โดดเด่นแสดงให้เห็นถึงการเป็นผู้นำ จึงเป็นหน้าที่สำคัญของสถาบันการศึกษาหรือผู้สอนที่จะสนับสนุนการพัฒนาการเป็นผู้นำที่เฉพาะเจาะจงมากขึ้น เช่น การได้รับโอกาสเลือกให้เป็นผู้นำห้องเรียน การสนับสนุนให้สมัครและได้รับเลือกเป็น ประธานนักเรียน การคัดเลือกเด็กเข้าประกวดการแข่งขันในรายการต่าง ๆ การได้รับเลือกเข้า รับการอบรมผู้นำนักเรียนรุ่นใหม่ หรือได้รับการพัฒนาหลักสูตรหรือกิจกรรมเพื่อพัฒนาการ เป็นผู้นำที่เฉพาะเจาะจง เป็นต้น โดยสถาบันการศึกษาควรมีการค้นหาหรือทำแบบทดสอบ ภาวะผู้นำ เพื่อคัดเลือกผู้เรียนที่มีแว้วผู้นำเด่นชัด แล้วส่งเสริมเด็กเหล่านั้นให้ได้รับการพัฒนา มีลักษณะการเป็นผู้นำระดับสูงของสังคมต่อไป

จากที่ได้กล่าวมาข้างต้น ในทุกสถานการณ์จะมีบุคคลที่ทำหน้าที่เป็นผู้นำที่มีความแตกต่างกัน ส่งผลให้เกิดงานแต่ละกลุ่มที่ต่างกันออกไป มุมมองทัศนคติของผู้ตาม และ คุณภาพของกระบวนการกลุ่ม ซึ่งส่งผลให้เกิดคุณลักษณะของภาวะผู้นำในตัวบุคคลขึ้นได้ ภาวะผู้นำในที่นี้กล่าวคือ เป็นลักษณะของกระบวนการที่มีอิทธิพลจากบุคคลหนึ่งพยายามใช้ อิทธิพลต่อบุคคลอื่น หรือได้รับยกย่องจากกลุ่มให้เป็นผู้ชี้แนะและช่วยเหลือให้กลุ่มปฏิบัติ กิจกรรมต่าง ๆ จนประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ และให้มีพฤติกรรมไปในทิศทางที่ ต้องการบนพื้นฐานความถูกต้องและความมีเหตุผล ซึ่งสอดคล้องกับ สายฝน วงสระ (2552) ที่กล่าวว่า ทักษะและความรู้พื้นฐานที่จะช่วยเสริมสร้างภาวะผู้นำให้เด็ก มีดังนี้ 1) ทักษะ การพูด 2) ทักษะการคิดเชิงกลยุทธ์ 3) ทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหาต่อสถานการณ์ต่าง ๆ 4) ทักษะการมองอนาคต 5) ทักษะการตั้งเป้าหมายในระยะสั้นและระยะยาว 6) ทักษะ การบริหารความสัมพันธ์กับผู้อื่น 7) ทักษะการสื่อสารในที่สาธารณะ 8) ทักษะการสร้าง แรงจูงใจ 9) ทักษะการบริหารจัดการเวลา 10) ทักษะการสร้างทีมงาน และ 11) ทักษะ

การพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ และสอดคล้องกับ ปกรณ์ วงศ์รัตนพิบูลย์ (2553) กล่าวว่า ผู้ที่มีภาวะผู้นำควรมีคุณสมบัติ ดังนี้ 1) มีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน 2) มีความเชื่อมั่นในตัวเอง 3) มีความมุ่งมั่นทุ่มเทในแผนงานอย่างต่อเนื่อง 4) มีการสื่อสารความเข้าใจที่เหมาะสมกับผู้อื่น 5) รับฟังผู้อื่นอย่างตั้งใจ 6) มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีเยี่ยม 7) มีใจรักในงานที่ทำ 8) รู้จักแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ และ 9) เป็นผู้รับผิดชอบอย่างแท้จริง

เมื่อมองย้อนกลับมายังประเทศไทยพบว่า สถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่เปิดทำการสอนด้านบริหารการศึกษาหลายแห่ง ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญในการพัฒนาและเสริมสร้างภาวะผู้นำให้เกิดขึ้นกับนิสิตเช่นกัน สำหรับสาขาวิชาบริหารการศึกษา ภาควิชานโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2561) โดยมีอาจารย์ ดร.ธีรภัทร กุโลภาส อาจารย์ผู้รับผิดชอบกิจกรรมนิสิต ได้ร่วมพัฒนาและจัดทำคู่มือจัดกิจกรรมเสริมภาวะผู้นำและขีดความสามารถในการบริหารการศึกษาร่วมกัน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการเข้าร่วมกิจกรรมเสริมภาวะผู้นำและขีดความสามารถในการบริหารการศึกษาของนิสิตหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิตและครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ.2561) ภาควิชานโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้บัณฑิตทั้งสองหลักสูตรมีคุณลักษณะพิเศษตามที่กำหนดไว้ในหมวดที่ 4 กล่าวคือ 1) หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต เพื่อให้บัณฑิตมีความเป็นผู้นำในการจัดการศึกษาและบริหารการศึกษามีคุณธรรมเป็นฐาน และมีความสามารถในการบริหารการเปลี่ยนแปลงในการจัดการศึกษาอย่างมีกลยุทธ์ และ 2) หลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต เพื่อให้บัณฑิตมีภาวะผู้นำในการส่งเสริมความเจริญงอกงามและความคิดสร้างสรรค์ของครูและนักเรียน มีความสามารถในการบริหารการเปลี่ยนแปลง และการจัดการศึกษาเพื่อการเปลี่ยนแปลง มีความเชี่ยวชาญในการบริหารการศึกษและการบริหารสถานศึกษาอย่างมีกลยุทธ์โดยมีคุณธรรมเป็นฐาน และมีความเชี่ยวชาญในการคิดสร้างสรรค์นวัตกรรมการบริหารและการจัดการศึกษา ซึ่งแสดงผลลัพธ์การเรียนรู้และกลยุทธ์ ดังตาราง 1

**ตาราง 1** ผลลัพธ์การเรียนรู้และกลยุทธ์ ของนิสิตหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิตและหลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต

| หลักสูตร             | ผลลัพธ์การเรียนรู้                                                 | กลยุทธ์หรือกิจกรรมของนิสิต                                                       |
|----------------------|--------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------|
| 1. ครุศาสตรมหาบัณฑิต | 1.1 ความเป็นผู้นำในการจัดการศึกษาและบริหารการศึกษามีคุณธรรมเป็นฐาน | 1.1.1 กิจกรรมเสริมภาวะผู้นำในการบริหารการศึกษตามที่คณะกรรมการบริหารหลักสูตรกำหนด |



สำหรับกลุ่มกิจกรรมเสริมภาวะผู้นำและเสริมขีดความสามารถในการบริหารการศึกษา ตามที่กำหนดให้นิสิตต้องเข้าร่วม จำแนกเป็น 4 กลุ่ม ดังต่อไปนี้

กลุ่มที่ 1 การฟังปาฐกถาที่จัดโดยสาขาวิชา หรือหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่ง ภายในคณะครุศาสตร์หรือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หรือหน่วยงานภายนอกอื่นใดที่สาขาวิชาเห็นสมควรให้เป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรม

กลุ่มที่ 2 การฟังการนำเสนอผลงานทางวิชาการ หรือผลการศึกษาดูงานการศึกษาในต่างประเทศ ที่จัดขึ้นโดยสาขาวิชาหรือหน่วยงานอื่นใดที่สาขาวิชาเห็นสมควรให้เป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรม

กลุ่มที่ 3 การเข้าร่วมกิจกรรมที่คณะกรรมการนิสิตบัณฑิตศึกษาของสาขาวิชาบริหารการศึกษา หรือสาขาวิชา หรือหน่วยงานอื่นใดที่สาขาวิชาเห็นสมควรจัดขึ้นให้เป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรม

กลุ่มที่ 4 การจัดกิจกรรมเพื่อการศึกษาและสังคมที่นิสิตจัดขึ้น เป็นรายบุคคล หรือเป็นกลุ่ม โดยมีการเสนอโครงการให้สาขาวิชาพิจารณาเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรม

ตัวอย่างโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ที่จำแนกออกเป็น 4 กลุ่มดังกล่าวข้างต้น เพื่อเสริมภาวะผู้นำในการบริหารการศึกษา หรือเสริมขีดความสามารถในการบริหารการศึกษา หรือเสริมคุณธรรมจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพ แสดงดังตาราง 2

**ตาราง 2** ตัวอย่างโครงการและกิจกรรมเสริมภาวะผู้นำและขีดความสามารถในการบริหารการศึกษา แบ่งจำแนกตาม 4 กลุ่มกิจกรรม

| ลำดับ<br>ที่ | กิจกรรม                                                                                                                                                                                  | กลุ่มกิจกรรม |   |   |   |
|--------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------|---|---|---|
|              |                                                                                                                                                                                          | 1            | 2 | 3 | 4 |
| 1            | โครงการสัมมนาเปิดโลกทัศน์ภาวะผู้นำและคุณธรรมจริยธรรมของมหาบัณฑิตและคณาจารย์บัณฑิต *งานปัจฉิมสัมมนา จัดขึ้นทุกปีการศึกษา                                                                  | ✓            |   |   |   |
| 2            | งานปาฐกถาศาสตรา ดร.วิจิตร ศรีสอ้าน<br>*สาขาจัดขึ้นปีละ 1 ครั้ง ในเดือนมกราคม มีหัวข้อเฉพาะและเชิญวิทยากรทั้งชาวไทยและต่างชาติ                                                            | ✓            |   |   |   |
| 3            | งานบริหารสัมพันธ์แห่งประเทศไทย<br>*การเข้าร่วมประชุมหรือนำเสนอผลงานทางวิชาการหรือผลงานวิจัยในการประชุมทางวิชาการระดับชาติหรือระดับนานาชาติ ที่คณะครุศาสตร์ จุฬาฯ หรือหน่วยงานอื่นจัดขึ้น |              | ✓ |   |   |
| 4            | การฝึกอบรมและศึกษาดูงานต่างประเทศ                                                                                                                                                        |              | ✓ |   |   |
| 5            | การเข้าฟังและการนำเสนอผลงานทางวิชาการในงานสัมมนาทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง                                                                                                                  |              | ✓ |   |   |
| 6            | งานปฐมนิเทศสาขาวิชาบริหารการศึกษา                                                                                                                                                        |              |   | ✓ |   |

| ลำดับ<br>ที่ | กิจกรรม                                                                                                                                              | กลุ่มกิจกรรม |   |   |   |
|--------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------|---|---|---|
|              |                                                                                                                                                      | 1            | 2 | 3 | 4 |
| 7            | โครงการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เสริมสร้างภาวะผู้นำทางคุณธรรมจริยธรรม<br>และสืบสานวัฒนธรรมไทย<br>*กิจกรรมรดน้ำขอพร เนื่องในโอกาสเทศกาลวันสงกรานต์           |              |   | ✓ |   |
| 8            | งานฉลองมหาดบัณฑิตและดุสิตบัณฑิต ประกาศเกียรติคุณศิษย์เก่าดีเด่น<br>และสายสัมพันธ์บริหารการศึกษา และส่งมอบเสื้อเบลเซอร์นิสิตใหม่                      |              |   | ✓ |   |
| 9            | โครงการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เสริมสร้างภาวะผู้นำทางคุณธรรมจริยธรรม<br>และสานสัมพันธ์วันปีใหม่<br>*กิจกรรมสานสัมพันธ์ปีใหม่                               |              |   | ✓ |   |
| 10           | โครงการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เสริมสร้างภาวะผู้นำทางคุณธรรมจริยธรรม<br>และสานสัมพันธ์วันปีใหม่<br>*งานพิธีทำบุญเนื่องในเทศกาลวันขึ้นปีใหม่                |              |   | ✓ |   |
| 11           | โครงการเสริมสร้างขีดความสามารถในการบริหารการเปลี่ยนแปลงและ<br>จิตอาสาของนิสิตใหม่ สาขาวิชาบริหารการศึกษา<br>*กิจกรรมสานสัมพันธ์น้องพี่บริหารการศึกษา |              |   |   | ✓ |
| 12           | การนำเสนอผลการศึกษาดูงานต่างประเทศ                                                                                                                   |              |   |   | ✓ |

จากตาราง 2 เมื่อนิสิตเข้าร่วมโครงการและ/หรือกิจกรรมต่าง ๆ ทุกครั้ง ต้องมีการบันทึกบทเรียนที่ได้เรียนรู้และระเบียบข้อมูลการเข้าร่วมกิจกรรม ดังนี้ 1) ทำบันทึกบทเรียนที่ได้เรียนรู้และพันธสัญญาการนำไปใช้จากการเข้าร่วมกิจกรรมแต่ละครั้งตามแบบฟอร์มที่สาขาวิชากำหนด 2) จัดทำระเบียบข้อมูลการเข้าร่วมกิจกรรมโดยมีเพื่อนหรือคณาจารย์รับรองตามแบบฟอร์มที่สาขาวิชากำหนด จำนวน 2 คน และ 3) ทำบันทึกบทเรียนที่ได้เรียนรู้และระเบียบข้อมูล ตามข้อ 1) และ 2) โดยให้มืองค์ประกอบ ได้แก่ ชื่อกิจกรรมและชื่อเรื่อง, วัน/เวลา/สถานที่, ชื่อวิทยากร, บทเรียนที่ได้จากการเรียนรู้, พันธสัญญาการนำไปใช้ในอนาคต, ชื่อเพื่อนหรือคณาจารย์รับรองการเข้าร่วมกิจกรรม และหลักฐานการลงทะเบียนเข้าประชุม ทั้งนี้ คณะกรรมการบริหารกิจกรรมเสริมภาวะผู้นำและเสริมขีดความสามารถในการบริหารการศึกษา จะมีการประมวลข้อมูลตามบันทึกบทเรียนที่ได้เรียนรู้และระเบียบข้อมูลการเข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าว เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการอนุมัติให้นิสิตสำเร็จการศึกษา โดยนิสิตต้องส่งบันทึกและระเบียบข้อมูลเป็นไฟล์ PowerPoint ให้เลขานุการหลักสูตรฯ ตามกำหนดเวลาที่จะประกาศให้ทราบเป็นรายปี

จากที่กล่าวข้างต้น ภาวะผู้นำและขีดความสามารถที่ทุกคนพึงมี เป็นพื้นฐานจำเป็นที่จะต้องได้รับการส่งเสริมและพัฒนาให้มากยิ่งขึ้น เพราะภาวะผู้นำจะเป็นกระบวนการหรือเครื่องมือสำคัญในการสะท้อนพฤติกรรมตัวบุคคลแสดงออกมายังภายนอกให้เห็นชัดเจนขึ้น จนกระทั่งกลายเป็นการปฏิบัติหรือลักษณะนิสัยหรือภาพลักษณ์เฉพาะของตัวบุคคล ซึ่งใน

ฐานะของผู้ที่ได้รับบทบาทเป็นผู้นำจะเป็นประโยชน์อย่างมาก ในการสร้างพลังแห่งความศรัทธา การยอมรับและเชื่อมั่นจากผู้ตาม ทั้งยังช่วยสนับสนุนและก่อให้เกิดการมีส่วนร่วม ขณะดำเนินกิจกรรมหรือสถานการณ์ของสังคมหรือองค์กรที่เป็นอยู่กับการเปลี่ยนแปลงใด ๆ ที่เกิดขึ้น ผู้นำในด้านการจัดการศึกษาและบริหารการศึกษา จำเป็นต้องมีการจูงใจให้ผู้อื่นคล้อยตามเพื่อปฏิบัติกิจกรรมให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน พลังของกลุ่มจะทำงานสำเร็จมากน้อยเพียงใด ก็ย่อมต้องขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้นำที่จะทำให้สมาชิกเกิดความศรัทธา ยอมรับ และพร้อมที่จะร่วมปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ให้สำเร็จได้ คุณลักษณะหรือคุณสมบัติของผู้นำ อาจเป็นสิ่งที่ติดตัวผู้นำมาตั้งแต่กำเนิดหรืออาจเกิดขึ้นภายหลัง เนื่องมาจากการเลี้ยงดูและการฝึกอบรมหรือเกิดจากสภาพแวดล้อมต่าง ๆ พอสรุปเป็นประเด็นสาระสำคัญของลักษณะการเป็นผู้นำ ควรมีลักษณะที่สำคัญ ดังนี้ 1) มีความรู้ด้านวิชาการ 2) มีความสามารถในการเผชิญและแก้ปัญหา 3) มีความคิดรวบยอดประเด็นสำคัญ 4) มีความรับผิดชอบ 5) มีความกล้าหาญ 6) มีความขยันใฝ่เรียนรู้ 7) มีความอดทน 8) มีวินัย 9) มีความโอปปาติกะ 10) มีความซื่อสัตย์สุจริต 11) มีเหตุและผล 12) มองโลกในแง่ดีคิดเชิงบวกเสมอ 13) มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างองค์กรและมีมนุษยสัมพันธ์กับคนรอบข้าง 14) มีความเสมอต้นเสมอปลาย 15) มีความโปร่งใสและยุติธรรม 16) มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และ 17) มีความอ่อนน้อมถ่อมตน

### การนำไปประยุกต์ใช้ในประเทศไทย

ปัจจุบันประเทศไทยมีความสนใจและให้ความสำคัญกับการพัฒนาภาวะผู้นำตั้งแต่วัยเด็กจนกระทั่งถึงวัยผู้ใหญ่ให้มีความเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดีมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเป็นผู้นำจิตอาสาเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนตามสถานการณ์ของกระแสสังคมโลกที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว เสริมสร้างความเพียรพยายาม และการมีระเบียบวินัยต่อตนเอง มีความพร้อมทางด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม ยกตัวอย่างหน่วยงานทางการศึกษาที่มุ่งจัดการศึกษาและพัฒนาบัณฑิตให้มีความพร้อมในทุกด้าน จะเห็นได้จากสาขาวิชาบริหารการศึกษา ภาควิชานโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้มุ่งพัฒนาและเสริมสร้างนิสิตหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิตและหลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต ให้มีคุณลักษณะพิเศษด้านภาวะผู้นำในการจัดการศึกษาและบริหารการศึกษา เพราะมีความเชื่อมั่นว่า ภาวะผู้นำจะมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการช่วยยกระดับการปฏิบัติงานให้มีมาตรฐานและคุณภาพ ส่งเสริมให้การดำเนินกิจกรรมหรือการเปลี่ยนแปลงใด ๆ ขององค์กรหรือสังคมให้สำเร็จบรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายสูงสุดได้ อีกทั้งยังมีส่วนช่วยให้ผู้นำเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง ตลอดจนสามารถจูงใจให้ผู้อื่นคล้อยตามเพื่อปฏิบัติกิจกรรมให้บรรลุเป้าหมายหรือนำองค์กรไปสู่ความเจริญก้าวหน้าร่วมกัน เพราะการรวมพลังของกลุ่มจะทำงานสำเร็จมากน้อยเพียงใด สุดท้ายก็ย่อมขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้นำที่จะทำให้สมาชิกเกิดความศรัทธายอมรับและพร้อมที่จะร่วมปฏิบัติ



กิจกรรมต่าง ๆ ให้สำเร็จได้ด้วยเช่นกัน อาจกล่าวได้ว่าในฐานะของผู้ดำรงตำแหน่งเป็นผู้นำหรือผู้บริหารอยู่ในขณะนี้ หรือกำลังจะก้าวขึ้นไปสู่การเป็นผู้นำหรือผู้บริหารในอนาคต รวมถึงครูผู้สอนที่เป็นผู้นำทางวิชาการและการเรียนรู้ของผู้เรียน จำเป็นจะต้องให้ความสำคัญและสนใจในการพัฒนาและเสริมสร้างภาวะผู้นำตนเองให้เกิดขึ้นอยู่เสมอ เพื่อเป็นกำลังสำคัญในการนำทิศทางขององค์กรหรือประเทศให้อยู่รอดท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองที่มีการแข่งขันรุนแรงมากขึ้นทุกขณะ ทั้งยังมีส่วนช่วยในการสร้างให้เด็กมีทัศนคติ ความรู้ ทักษะ และบุคลิกภาพในการเป็นผู้นำ อาศัยแนวทางที่ได้ 5 ประการ ได้แก่ 1) การจัดการเรียนการสอนหรือการสร้างสถานการณ์ที่เสริมและพัฒนาทักษะที่จำเป็นในการเป็นผู้นำ เช่น การพัฒนาหลักสูตรและวิธีการสอนทักษะและความรู้ที่จำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้เรียน การวางแผนกลยุทธ์หรือสร้างแผนงานองค์กรให้ชัดเจนและสร้างความเข้าใจร่วมกัน เป็นต้น 2) การส่งเสริมกิจกรรม/โครงการเชิงบูรณาการและบริการสังคม มุ่งเน้นให้ผู้เรียนหรือคนในองค์กรได้รับการพัฒนาภาวะผู้นำอย่างเต็มกำลังความสามารถ ตามความถนัดและความสนใจ เพื่อให้ได้รับโอกาสและประสบการณ์ตรงจากการทำงานประสานความร่วมมือกับผู้อื่น 3) การพัฒนาทักษะการเรียนรู้และทักษะชีวิต ซึ่งเป็นฐานรากนำไปสู่การพัฒนาภาวะผู้นำและเปิดโลกทัศน์ของผู้เรียนหรือคนในองค์กรให้กว้างขึ้น 4) การฝึกสังเกตและเข้าใจผู้อื่น รู้จักการสังเกตและเข้าใจคน ทั้งด้านอารมณ์ พฤติกรรม และความสามารถหรือศักยภาพที่ซ่อนอยู่ของบุคคลอื่น มองว่าทุกคนเป็นผู้ที่มีคุณค่าและมีศักยภาพพร้อมแสดงออกอยู่เสมอ และ 5) การสนับสนุนเด็กหรือผู้ที่มีความสามารถและศักยภาพพิเศษในการเป็นผู้นำ แล้วส่งเสริมให้ได้รับการพัฒนามีลักษณะการเป็นผู้นำระดับสูงของสังคมต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับ วรวิทย์ จิรสัจจธรรม (2553) กล่าวว่า การพัฒนาภาวะผู้นำเยาวชนควรเน้นการพัฒนาประสบการณ์ชีวิตกลุ่ม โดยมีทักษะดังนี้ 1) ด้านการระดมสมอง 2) การตัดสินใจ 3) การสร้างเป้าหมาย 4) การมีส่วนร่วมกับผู้อื่น และ 5) การให้บริการสาธารณะ สอดคล้องกับ นันทิดา จันทร์ศิริ (2560) ผลการวิเคราะห์พบว่า กรอบแนวคิดภาวะผู้นำในการบริหารการเปลี่ยนแปลงเพื่อสร้างสรรค์นวัตกรรมภายในองค์กร ประกอบด้วยสองส่วน คือ 1) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง โดยยึดตามแนวคิดของ Bass & Avolio ได้แก่ การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ การสร้างแรงบันดาลใจ การกระตุ้นทางปัญญา และการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล และ 2) กระบวนการบริหารการเปลี่ยนแปลง มี 6 กระบวนการ ประกอบด้วย 1) วิเคราะห์สถานการณ์เดิม (ข้อมูลพื้นฐานและความจำเป็น) 2) กำหนดเป้าหมาย/วิสัยทัศน์ของการเปลี่ยนแปลง 3) ออกแบบโครงสร้างการทำงาน (ทีมงาน) 4) กำหนดกระบวนการ/กลไกการทำงาน 5) สร้างการรับรู้/การสื่อสาร และ 6) ทบทวนและรักษาผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการบริหารการเปลี่ยนแปลง (เกิดวัฒนธรรมใหม่) และสอดคล้องกับ สุเวช กลัษศิริ (2557) กล่าวว่า ภาวะผู้นำเป็นคุณสมบัติของบุคคลที่มีความสามารถในการโน้มน้าวหรือจูงใจให้ผู้อื่นยอมรับและยินดีปฏิบัติตามด้วยความเต็มใจ ทำให้บรรลุเป้าหมายของ

องค์กร ภาวะผู้นำเป็นกระบวนการความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำกับผู้ตาม โดยผู้นำจะต้องสามารถจูงใจให้บุคคลหรือกลุ่มเกิดพฤติกรรมที่ทำด้วยความตั้งใจและเต็มใจ เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจนกระทั่งบรรลุจุดมุ่งหมายที่วางไว้ และสามารถสร้างหรือรักษาวัฒนธรรมขององค์กรให้สามารถดำรงอยู่ได้รวมทั้งพัฒนาองค์กรให้มีความก้าวหน้ามากขึ้น

จากที่กล่าวข้างต้นเชื่อมโยงไปยังวิสัยทัศน์ของชาติที่ว่า “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” นับว่าเป็นข้อสรุปเบื้องต้นที่ยืนยันได้อย่างชัดเจนว่า ประเทศไทยให้ความสำคัญในด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และแสวงหากระบวนการหรือวิธีการที่จะใช้พัฒนากำลังคนให้มีความทัดเทียมกับนานาประเทศ ให้เป็นผู้นำและผู้ตามที่ดีเป็นพลเมืองของประเทศไทยและพลเมืองโลกที่มีคุณภาพในยุคศตวรรษที่ 21 “คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ พัฒนาเกิดเป็นนวัตกรรมได้” นอกจากนี้ ยังมีความสำนึกรักในความเป็นชาติไทย เป็นกำลังสำคัญที่สังคมกำลังต้องการในการมีส่วนร่วมช่วยพัฒนาความเจริญก้าวหน้าและความมั่นคงของประเทศชาติ และมีจิตสำนึกในการเป็นพลเมืองดี ปฏิบัติตนตามบรรทัดฐานและขนบธรรมเนียมประเพณีของสังคม เพื่อการพัฒนาสังคมให้ยั่งยืนอีกด้วย

## บทสรุป

ภาวะผู้นำ นับว่าเป็นคุณสมบัติของบุคคลและกระบวนการที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือมากกว่า พยายามใช้อิทธิพลของตนเองหรือกลุ่มตน ที่มีความสามารถในการโน้มน้าวหรือจูงใจให้ผู้อื่นยอมรับและยินดีปฏิบัติตามด้วยความเต็มใจ โดยจูงใจให้บุคคลหรือกลุ่ม เกิดพฤติกรรมที่ทำด้วยความตั้งใจและเต็มใจ สามารถกระตุ้น ชื่นนำ ผลักดันให้บุคคลอื่นหรือกลุ่มบุคคลอื่น มีความเต็มใจและกระตือรือร้นในการลงมือกระทำสิ่งต่าง ๆ มีความสำเร็จของกลุ่มหรือองค์การเป็นเป้าหมาย เพื่อก่อให้เกิดผลกระทบนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงจนกระทั่งบรรลุเป้าหมายขององค์กรที่วางไว้ ทั้งยังสร้างหรือรักษาวัฒนธรรมขององค์กรให้ดำรงอยู่ เมื่อศึกษาในประเทศญี่ปุ่นรวมถึงประเทศไทยที่ให้ความสำคัญกับการศึกษาเป็นอย่างมาก โดยเริ่มต้นตั้งแต่เด็กพบว่า เด็ก ๆ ทุกคนมีความสามารถในการเรียนรู้ การเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี มีความพยายาม ความเพียร และการมีระเบียบวินัยต่อตนเอง ซึ่งเกิดจากการบ่มเพาะและพัฒนาตั้งแต่วัยเด็กที่ศึกษาเล่าเรียนจนกระทั่งวัยผู้ใหญ่ที่ประกอบอาชีพ ขณะเดียวกันไม่ใช่ความสามารถทางการเรียนเพียงอย่างเดียว ยังมุ่งเน้นด้านพฤติกรรมแม้ว่าเป็นสิ่งที่สามารถฝึกอบรมได้ แต่ก็ยังคงเป็นเรื่องใหญ่ในการรับผิดชอบร่วมกันทุกฝ่าย เพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในประเทศให้มีคุณค่าต่อประเทศและต่อสังคมโลกด้วย อีกทั้งความเป็นผู้นำที่จะเห็นได้จากการเน้นด้านวัฒนธรรมที่สอนให้เคารพต่อสังคมมากกว่าต่อตนเอง และการสร้างแรงจูงใจให้อยู่รวมเป็นกลุ่ม ให้รางวัลเป็นกลุ่มมากกว่าจะให้รางวัลเป็นรายบุคคล มุ่งเน้นหนักในเรื่องความเป็นผู้นำ การเรียนรู้ ปลุกฝังให้ขยันหมั่นเพียร การดำหนิตนเองหรือย้าเตือนตัวเองให้พัฒนาก้าวหน้าตลอดเวลา และอุปนิสัยการเรียนรู้ที่ดี สถาบันการศึกษาทุกระดับจึงอุทิศและลงทุนให้กับ

ทรัพยากรและงบประมาณด้านการศึกษาย่างเต็มที่ รวมถึงการจัดการเรียนการสอนทั้งด้าน ความรู้วิชาการและทักษะชีวิตในการเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี มีทัศนคติ คุณธรรมและจริยธรรม เพื่อที่จะพัฒนาอุปนิสัยและมีเป้าหมายในการคิดและปรับตัวให้เข้ากับค่านิยมและวัฒนธรรม ของสังคม มีภาวะผู้นำในการพัฒนาตนเองสู่การเป็นพลเมืองของประเทศและพลเมืองโลกที่มี คุณภาพในยุคศตวรรษที่ 21 นั่นคือ ทรัพยากรมนุษย์ที่มีความพร้อมทางด้านร่างกายและจิตใจ ดี คิดเป็นและทำเป็น สร้างสรรค์นวัตกรรมเป็นนวัตกรรมชั้นนำที่แก้ไขปัญหาและพัฒนาสิ่ง ใหม่ ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และไม่ลืมนำตนเองเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาความ เจริญก้าวหน้าและความมั่นคงของประเทศชาติ และมีจิตสำนึกในการเป็นพลเมืองดี ปฏิบัติตน ตามบรรทัดฐานและขนบธรรมเนียมประเพณีของสังคม เพื่อการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืนอีก ด้วย

### รายการอ้างอิง

- กัลยาณี พรหมทอง. (2546). *ความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์กับภาวะผู้นำการ เปลี่ยนแปลงของผู้บริหารในวิทยาลัยพลศึกษา*. (ปริญญาานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ).
- นันทิดา จันทรศิริ. (2560). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการบริหารการเปลี่ยนแปลงเพื่อ สร้างสรรค์นวัตกรรม ภายในองค์กร. *Walailak Abedo of Culture Journal*, 17(1), 79-98.
- ปกรณ วังศรีตันพิบูลย์. (2553). *การพัฒนาภาวะความเป็นผู้นำในตัวเองให้แข็งแกร่ง*. สืบค้น 31 สิงหาคม 2561, จาก [http://www.enttraining.net/article06\\_leadership.php](http://www.enttraining.net/article06_leadership.php).
- วรวิมล จิรสัจจธรรม. (2553). *การพัฒนาหลักสูตรเสริมเพื่อพัฒนาทักษะภาวะผู้นำเยาวชนใน โรงเรียนอาชีวศึกษาคาทอลิก*. (ปริญญาานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต (การบริหาร การศึกษา). กรุงเทพมหานคร : บัณฑิต วิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ).
- สาขาวิชาบริหารการศึกษา ภาควิชานโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา. (2561). *คู่มือกิจกรรมเสริมภาวะผู้นำและขีดความสามารถในการบริหารการศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: สาขาวิชาบริหารการศึกษา ภาควิชานโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สายฝน วังสระ. (2552). *การวิจัยและพัฒนาโปรแกรม 4-เอช เพื่อพัฒนาภาวะผู้นำของ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาวิจัยและ จิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).
- สุเวช กลับลศรี. ภาวะผู้นำที่ควรพัฒนาในเยาวชน. *Narkbhutparitat Journal Nakhon Si Thammarat Rajabhat University*, 6(2), 132-140.

Minoru Morishita. Associate Professor, Faculty of Marine Technology, Department of Logistics and Information Engineering, Tokyo University of Marine Science and Technology. Interview, 23 April 2018.

The University of Tokyo. (2018). *The GPSS-GLI curriculum is comprised of three pillars*. Retrieved September 23, 2018, Available from :

<http://www.sustainability.k.u-tokyo.ac.jp/about/aboutussummary.html>

Tokyo University of Marine Science and Technology. (2016). *The awarding ceremony of Global Leadership Initiative (GLI) was held*. Retrieved May 4, 2018, Available from : <https://www.kaiyodai.ac.jp/english/topics/news/201605091304.html>

Tokyo University of Marine Science and Technology. (2017). *We held a certification ceremony of Global Leadership Initiative (GLI) fellowship (for campus students)*. Retrieved May 4, 2018, Available from : <https://www.kaiyodai.ac.jp/english/topics/news/201706071155.html>